

Izhaj vsak dan razen sobot, nedelj
in praznikov.
Issued daily except Saturdays,
Sundays and Holidays

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravnški prostori:
2657 South Lawndale Ave.
Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

LETO-YEAR XXXVIII Cena lista je \$8.00 Entered as second-class matter January 16, 1933, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. CHICAGO 23. ILL. ČETRTEK, 24. JANUARJA (JAN. 24), 1946 Subscription \$6.00 Yearly ŠTEV.—NUMBER 17 Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Poljedelski department bo zasegel klavnice v soboto

Tajnik predsednika
Trumana naznanil
gladno intervencijo

UNIJA ZAHTEVA GARANCIJE

Washington, D. C., 23. jan.—Charles G. Ross, tajnik predsednika Trumana, je naznanil vladno intervencijo v konfliktu med poljedelskim departmentom in klavniškimi podjetji. Pojedelski department bo zasegel klavnice in jih operiral v soboto.

Voditelji unije CIO, ki je okliče stanko proti klavniškim podjetjem, še niso dali zagotovila, da se bodo stankarji vrnili na delo, ko bo poljedelski department zasegel klavnice.

Washington, D. C., 23. jan.—Pomožni delavski tajnik John W. Gibson je dejal, da bo federativna vlada zasela klavnice in da bo zadevna odredba izdana v ponedeljek. Voditelji unije United Packinghouse Workers CIO še niso dali zagotovila, da se bodo stankarji vrnili, če bo vlada zasela klavnice. Člani unije Amalgamated Meat Cutters & Butcher Workmen ADF, ki so tudi zastavali, se bodo vrnili na delo.

Lewis Clark, predsednik unije CIO, in drugi uradniki se posvetijo v uradni delavski department. Gibson je dejal, da niso dali zagotovila, da se bodo stankarji vrnili, če bo vlada zasela klavnice. Na vprašanje, ali bo vlada odložila akcijo zaradi stališča voditeljev unije, je Gibson odgovoril, da je ne bo odložil, če se bodo voditelji vrnili v Chicago in posvetovali s svojimi svetovalci glede preklica stanke, ki je bila okličana pred enim tednom in v kateri je zaselo 263.000 delavcev v Chicagu in drugih mestih, kjer imajo kompanije klavnice. Unija je prvotno zahtevala zvišanje plače za 25 centov na uro, pozneje pa je naznanila, da je pripravljena sprejeti zvišanje za 17 in pol centa na uro.

Edgar L. Warren, načelnik federalnega pravnega biroja, je povedal časnikařem, da je T. J. Lloyd, uradnik unije ADF, da zagotovi, da se bodo člani njeve organizacije vrnili na delo, če bo vlada zasela klavnice.

Chicago, 23. jan. — Herbert March, pokrajinski direktor unije klavniških delavcev CIO, je dejal, da so člani odbora za strategijo proti zasegi klavnice po federalni vladi brez zadostnih garancij, da bodo mezdne zahteve delavcev sprejete, ko bo vlada prevzela klavnice.

March je podal izjavo po zaslišanju, katerega je vodil poseben odbor, katerega je imenoval predsednik Truman. Zaslišanje je vršilo v hotelu La Salle.

Unija CIO je proti zasegi klavnice, dokler se ne sklene definitivni dogovor s klavniškimi podjetji o pogajale o mezdni pravi March v izjavi. "V zadevi jeklarke stanke Trumanov odbor priporočil zvišanje plače za 18 in pol centa na uro. Jeklarska unija je prejela priporočilo, dočim so ga korporacije odbile. Takega priporočila ni za klavniško industrijo, kar pomeni, da bi zasega klavnice ne spremenila položaja."

Člani Trumanovega odbora, ki skušajo izravnati konflikt med klavniškimi delavci in podjetji, so dr. Edwin E. Witte, Raymond W. Starr in Clark Kerr. Izjavili so, da se bo zaslišanje nadaljevalo. Po predložitvi vse evidence bo odbor objavil odločitev.

George A. Eastwood, predsednik

Predlog kralja Leopolda zavržen

Belgijska vlada pojasnila stališče

Bruselj, Belgija, 23. jan.—Vlada je naznanila, da je zavrnila predlog kralja Leopolda, naj ljudstvo pri volitvah odloči o vprašanju, ali naj se vrne na belgijski prestol ali ne. Leopoldov predlog in stališče vlade je pojasnil premier Achille van Acker na konferenci s časnikařmi.

Leopold je poslal pismo belgijski vladi iz svoje vile na obali Ženevskega jezera v Švici, v kateri živi včasem izgnanstvu s svojo ženo in štirimi otroci. V tem pravi med drugim, da se bo odpovedal prestolu, če se ne bo ljudstvo pri volitvah izreklo njemu v prilogo.

Premier Acker je dejal, da so se voditelji vseh belgijskih strank v izjemo ene izrekli proti povratku kralja Leopolda v Belgijo. "Mi moramo storiti vse, kar je v naši moči, za izločitev faktorjev, ki nas razdvajajo," je rekel. "Zgraditi moramo podlago miru in harmoniji med državljani, da se deželna postavi na trdne noge."

Ignani kralj Leopold je še večkrat apeliral na belgijsko ljudstvo za podporo, ker bi se rad vrnil v svojo deželo. Njemu očitajo, da je stanki trilateralu v času nemške okupacije Belgije.

Civilna kontrola atomske energije

Senatni odsek odprl zaslišanje

Washington, D. C., 23. jan.—Civilna komisija, katero naj imenuje vlada, naj bi dobila oblast kontrole atomske energije, ne vojaška grupa. To stališče sta zavzela Harold J. Smith, direktor proračunskega biroja, in William H. Davis, bivši direktor urada za ekonomsko stabilizacijo.

Oba sta nastopila pred posebnim senatnim odsekom za atomsko energijo, ki je odprl zaslišanje o zakonskem načrtu, ki je bil predložen kongresu. Avtor načrta je senator McMahon, demokrat iz Connecticuta.

Smith in Davis sta izjavila pred odsekom, da mora atomska energija služiti miru, zato naj bi prišla pod civilno kontrolo. McMahon je dejal, "da vemo dovolj o problemu in lahko zaključimo, da je ustanovitev civilne komisije za kontrolo atomske energije potrebna. Komisija, ne vojni department, naj dobi oblast kontrole"

Policija izpustila vojnega veterana

Chicago, 23. jan.—Sidney L. Sherman, bivši pomorščak, je bil po zaslišanju pred policijo v zvezi z ugrabljenjem in umorom deklice Suzanne Degnan izpuščen. Policija ga je poslala na zaviž v Toledo, O., k njegovi nevesti, katero je poročil pred šestimi dnevi. Ugrabljenje in umor deklice še nista pojasnjena in policija še vedno išče zločinca.

Armour & Co., je dejal, da zasaga klavnice ne bo rešila meznega spora. Prej je izjavil, da bi kompanija pristala na zahtevo unije glede zvišanja plače, če bi vlada dovolila zvišanje cen mesa.

Domače vesti

Poroka

San Pedro, Cal.—Tukai sta se poročila Anthony Stancic in Sylvia Zeleznik. Na ženitovanjako potovanje sta šla v Mehiko, po vrnitvi pa si ustanovila ognjišče v Los Angelesu. Nevesta je že 21 let članica SNPJ, sedaj družita 615.

Is Clevelanda

Cleveland. — Po večletni boleznii je umrla Leopoldina Russ, rojena Jazbec, stara 46 let in doma iz Lukovice, fara Brdo, Gorenjsko, od koder je prišla v Ameriko leta 1901. Zapuška moža in štiri sinove. Bila je članica Carnole Hive 493 in SZZ.—V mestni bolnišnici je umrla Joseph Čermelj, star 67 let, doma iz vasi Usti pri Vipavi. Živel je v Collinwoodu in bolehal sedem tednov. Zapuška žena, hčer, dva sinova (oba pri vojakih), brata Krista in Louisa, v Woosterju, O., pa sestro, kakor tudi tri sestre v starem kraju.—Umrl je tudi Edward Kosak, star 75 let in doma od Belovarja. Zapuška žena in poročena hčer. Član je bil HBZ.—Pri družini Hal Prasek so se oglasile vije rojenice in pustile prvorojenke. Pri družini Frank Jamnik pa prvorojenka.—V bolnišnici St. Alexis se nahaja Franciska Bregovar, žena Jožeta Bregarja iz Euclida. Podvrredi se je morala operaciji, katero je opravila uspešno. Od vojakov so se vrnil v častnim odpuštom: Frank Slaak, služil štiri leta in se boril na zapadni fronti; Alexander E. Terpin, služil 37 mesecev in bil v boju na Pacifiku—na petih otokih; Frank Trampus, služil 34 mesecev, od teh 27 mesecev preko morja in se boril na zapadni fronti; Stanley Trampus, služil 34 mesecev in bil v boju na zapadni fronti; Andrew A. Mozek, služil dve leti in se boril na zapadni fronti.—Rojenice so se oglasile tudi pri družini Edward Smrekar, kjer so pustile hčerko, pri družini Louis Kokely pa sinčka.

Maršal Antonescu pride pred sodišče

Odločitev o usodi bivšega rumunskega premijerja

Bukurešta, Rumunija, 23. jan.—Maršal Ion Antonescu, ki je bil pripeljan v Rumunijo iz ječe v Rusiji, v kateri se je nahajal 16 mesecev, bo postavljen pred ljudsko sodišče, pravi naznanilo. On je zdaj v ječnikih v Bukarešti, v kateri čaka na obravnavo.

Usoda bivšega rumunskega premijerja se bo odločila na obravnavi pred ljudskim sodiščem. Njegovo vlado je strmoglavil kralj Mihail 23. avgusta 1944.

Teohari Georgescu, komunist in notranji minister v sedanji rumunski vladi, je dejal, da se bo moralo zagovarjati pred ljudskim sodiščem tudi 30 drugih oseb, ki so imele važne položaje v Rumuniji, preden je kapitulirala pred zavezniki. Te so na listi vojnih zločincev.

Antonescu je bil Hitlerjeva lutka kot predsednik rumunske vlade.

Nove bitke o perzijski provinci

Teheran, Perzija, 23. jan.—Nove bitke so izbruhle v distriktu Khami, provinca Azerbaidžan, se glase sem dospela poročila. V teh je bilo 50 ljudi ubitih in čez sto ranjenih. Spod

Avtna unija revirala stališče

Prvotna zahteva za zvišanje plače ostane

Detroit, Mich., 23. jan.—Unija združenih avtnih delavcev, vključena v Kongresu industrijskih organizacij, je obvestila predsednika Trumana, da je umaknila sprejetje kompromisnega načrta glede zvišanja plače za 17 in pol centa na uro v svojem konfliktu s korporacijo General Motors. Prvotna zahteva glede zvišanja plače za 30 odstotkov ostane.

Besednik unije je dejal, "da smo zmanj čekali na gesto s strani korporacije. Ona noče sprejeti priporočila Trumanovega odbora. Korporacija je v odprti revolvi proti federalni vladi in ameriškemu ljudstvu. Udeležena je v zaroti, katere cilj je uničenje delavskih organizacij. Sile, združene z General Motors, hočejo paralizirati ameriške industrije in razveljaviti vse delavske zakone, sprejete v kongresu v zadnjih letih."

V stavki proti General Motors je zaslovljenih 175.000 delavcev. Unija je zdaj pozvala vse delavce v Detroitu in drugih mestih, ki izdelujejo orodje za korporacijo, naj zastavkajo prihodnji ponedeljek.

Direktorji General Motors niso hoteli komentirati akcije avtne unije.

Prestiz ameriške armade pada

Govorice o puntanju se širijo v Nemčiji

Frankfurt, Nemčija, 23. jan.—Prestiz ameriške armade je bil omajen med Nemci zaradi poročil in govorice, da se ameriški vojaki pušajo avtoritetam. Vojaki sklicujejo shode, na katerih se silijo protesti proti zavlačevanju demobilizacije.

Vest o vojaških demonstracijah v Frankfurtu je bila le deloma prikrita nemški javnosti. Vzrok je konfuzija med uradniki informacijskega oddelka.

Nemci so kljub cenzuri zvedeli o demonstracijah. Ker Nemci respektirajo avtoritete, zlasti vojaške, so prišli do zaključka, da poveljstvo ne more krotiti vojakov. Nacijski elementi se veselijo, ker vidijo v demonstracijah dokaz, da so ameriški vojaki nezadovoljni in se hočejo vrniti domov.

General Charles S. Eyster je sprejel delegacijo ameriških vojakov in jo zagotovil, da bodo oni vojaki, ki imajo 55 in več točk, odpušteni iz armade v februarju, drugi, ki imajo manj točk, pa v aprilu.

Armenci zahtevajo aneksijo turških provinc

Kairo, Egipt, 23. jan.—Armenški narodni svet se je izrekel za rusko aneksijo armenskih provinc v Turčiji. Svet reprezentiv okrog 200.000 armenskih beguncev v deželah Srednjega vzhoda. V svoji deklaraciji je naglasil, da bo ruska aneksija omogočila repatriacijo armenskih beguncev.

Rusi kritizirajo ameriško poveljstvo v Koreji

Moskva, 23. jan.—Ruski listi so objavili poročilo uradne časniške agencije Tass z ostri kritiko poveljstva ameriške okupacijske sile v južni Koreji. Poročilo pravi, da poveljstvo dopušča protisovjetsko propagando in podžiga proteste proti zaključkom, sprejetim na konferenci zunanjih ministrov treh velesil v Moskvi.

padli so se revolucionarji in člani plemena Zulfaghari. Slednji so lojalni perzijski vladi.

ZASEGA JAPONSKIH VOJNIH TOVARNO ODREJENA

Izročena bodo zaveznikom kot odškodnina

OBRAVNAVA PROTI VOJNIM ZLOČINCEM

Tokio, 23. jan.—General Douglas MacArthur, poveljnik okupacijskih sil, je odredil zasega japonskih vojnih tovarnov, zaeno pa je prepovedal odstranitev strojev in druge opreme iz tovarnov.

Med zaseženimi tovarnimi so one, ki so izdelovale bojna letala, tanke, topove, strelivo in drugi material za japonsko vojno mašino. Odredba določa tudi zasega mornaričnih orožij in vojaških laboratorijev. Vojne tovarne bodo izročene zaveznikom kot odškodnina.

MacArthur je prekal prejšnjo izdano dovoljenja za preureditev vojnih tovarnov za produkcijo civilnih potrebščin. Kompanije, ki posedujejo tovarne, bodo morale poročati ameriškimi vojaškim avtoritetam, od katerih bodo dobile tudi navodila glede izvajanja določb odredbe. Vojaške čete so zastražile vse zasežene tovarne.

Letalske tovarne so bile zasežene v Tokiju, Osaki, Hyogu, Kanegawi, Jokohami in drugih mestih. Zasega vključuje tudi 33 mornaričnih arzenalov.

Priprave za obravnavo proti japonskim vojnim zločincem so v teku. Glavni ameriški prosekutor Joseph B. Keenan je dejal, da se bo obravnavala vrtila v velikem avditoriju poslopja vojnega ministrstva. V tem poslopju so sobe, v katerih je imel konferenca bivši premier Tojo z japonskimi generali in admirali, ko so japonske sile zmagovale.

Obravnava proti japonskim vojnim zločincem se bo pričela 1. marca. Na listi vojnih zločincev so japonski generali, industrijci in člani bivših vlad.

Devetnajst Japoncev bo prišlo pred ameriško vojaško sodišče prihodnji teden. Obtoženi so mučenja in umorov štirih ameriških letalcev, ki so bili ujeti, ko so se morali spustiti na tla na japonskem ozemlju. Med obtoženci je general Masataka Kaburagi.

Španija bo dobila ameriška letala

Državni department odobril načrt

Washington, D. C., 23. jan.—Amerika bo prodala Španiji osem transportnih letal tipa C-47 in letalsko opremo v vrednosti \$300.000, katero ameriška armada več ne potrebuje, se glasi uradno naznanilo.

Državni department je odobril zadevni načrt. Doznavajo se, da bo Amerika prodala pet transportnih letal tudi privatni kompaniji v Argentini.

Transportna letala in letalsko opremo je prodal poseben španski komisij reprezentantov Francove vlade urad državnega departamenta v Parizu. Besednik državnega departamenta je na sestanku s časnikařji priznal, da bo Španija dobila ameriška transportna letala. Prej je bilo razkrito, da je Amerika prodala več transportnih letal privatni španski letalski kompaniji.

General De Gaulle pojde v Kanado

Pariz, 23. jan.—Vest iz zanesljivega vira pravi, da bo general Charles de Gaulle odpoval v Kanado prihodnji teden. On je v ponedeljek resigniral kot predsednik Francije.

Short pred kongresnim odborom

Pretrgal je štiriletni molk

Washington, D. C., 23. jan.—General Walter C. Short je zvrnil krivdo na vojni department v zadevi zavratnega japonskega napada na Pearl Harbor, ko je nastopil pred skupnim kongresnim odborom, ki preiskuje slučaj, da dožene, kdo je odgovoren za katastrofo. Short je bil poveljnik ameriške oborožene sile na Havajskih otokih, ko so Japonci napadli Pearl Harbor.

General je dejal, da je vojni department zadržal važne informacije o japonskih pripravah za napad na Pearl Harbor. Vled tega ni mogel odrediti varnostnih ukrepov. Vojni department hoče, da on postane grešni kozel.

Short je bil odstavljen kot poveljnik ameriške oborožene sile po napadu na Pearl Harbor. Zdej je pretrgal štiriletni molk. "Prepričan sem, da je vojni department imel informacije o japonskih pripravah za napad, a me ni obvestil," je dejal. "Dosej sem moral molčati. Šele zdaj mi je bila dana prilika do zagovora."

Murray zahteva akcijo od vlade

Premestitev kontrole iz Washingtona na Wall Street

Pittsburgh, Pa., 23. jan.—Philip Murray, predsednik jeklarske unije in Kongresa industrijskih organizacij, je pozval federalno vlado, naj stori korake za revizijo davčnih zakonov. Dejaj, da je jeklarska industrija, ki je prizadeta v stavki, lahko drži tovarne zaprte vse leto in kljub temu bo njen profit znašal \$149.000.000.

Murray je izročil časnikařem kopijo pisma, katero je naslovil federalnemu zakladniku Vinsonu kot čuvaju federalne zakladnice, s pozivom za takojšnje akcije. On je dejal, da se n prejel informacij iz Washingtona, ali bo federalna vlada zasegla jeklarsko industrijo ali ne. Stavka, v kateri je zaslovljenih 750.000 delavcev, se bo na daljevala, dokler ne bo industrija pristala na zvišanje plače za 18 in pol centa na uro v smislu priporočila Trumanovega odbora.

Murray je dalje rekel, da vidi v sedanjem konfliktu borbo, da se kontrola vlade premesti iz Washingtona na Wall Street kjer je bila pred 1. 1933. On je ponovno naglasil, da je jeklarska industrija odgovorna za stavko.

Benjamin F. Fairless, predsednik korporacije United States Steel, je izjavil v New Yorku, da je jeklarska industrija prekorajčila polovico poti, da ugodni zahtevi unije. Če bi pristala na predlagano zvišanje plače, bi se industrija izpostavila nevarnosti.

Murray je dejal, da je poslal kopije pisma tudi senatorju Barkleyju, voditelju demokratske večine v senatu, kongresniku McCormacku, voditelju demokratske večine v nižji zbornici, kakor tudi drugim senatorjem in kongresnikom. V tem je rečeno med drugim, da bodo jeklarske korporacije dobile povračilo \$200.000.000 na podlagi provizij revidiranega davčnega zakona. To pomeni, da bodo grmadile profite kljub stavki.

Člani perujske vlade resignirali

Lima, Peru, 23. jan.—Člani kabineta so resignirali, pravi uradno naznanilo. To dostavlja, da predsednik Jose Luis Rivero še ni podvzel akcije glede rešitve krize.

BRITSKA DELAVSKA VLADA SE UDALA PRITISKU

Pojasnila bo navzočnost vojaških čet v Grčiji in Indoneziji

VISINSKI DOSPEL V LONDON

London, 23. jan.—Premier Clement Attlee je po izredni seji članov svojega kabineta naznanil, da je Velika Britanija pripravljena na predložitev vseh faktov glede navzočnosti vojaških čet v Grčiji in Indoneziji varnostnemu svetu organizacije Združenih narodov. Člani ruske in ukrajinske delegacije so zahtevali preiskavo navzočnosti britskih čet.

Attlee je dejal, da Velika Britanija ne bo ovirala zaslišanja o tem vprašanju, ker bo to nji v prilog. Na seji članov britske vlade so se vršile razprave o tem vprašanju.

Naznanilo pravi, da bo britski zunanji minister Ernest Bevin orisal britsko politiko v Grčiji in Indoneziji. Povedal bo članom varnostnega sveta, da je britska armada prišla v Grčijo z dovoljenjem grške vlade. Velika Britanija je za svobodno volitve v Grčiji in formiranje reprezentativne vlade. Iz tega razloga je povabila Ameriko, Rusijo in Francijo, naj pošljejo svoje reprezentante v Grčijo za nadziranje volitev. Amerika in Francija sta se odzvali povabilu. Rusija pa ga je odklonila in izjavila, da se ne mara vmešavati v grške notranje zadeve.

Bevin bo skušal prepričati varnostni svet, da so bile britske oborožene sile poslane v Indonezijo na podlagi zaključka skupnega britsko-ameriškega generalnega štaba in z dovoljenjem holandske vlade, zamolčal pa bo, da čete zatirajo gibanje domačinov za neodvisnost. Prav tako bo zamolčal dejstvo, da se sedanja grška vlada, katere predsednik je Themistocles Sophoulis, vzdržuje na krmlju s pomočjo britske oborožene sile.

Andrej Višinski, ruski pomožni komisar za zunanje zadeve, je dospel v London. On je načelnik ruske delegacije na konferenci Združenih narodov. Danes se bo sestel z Bevinom in ameriškim državnim tajnikom Byrnesom. Na sestanku bodo razpravljali o situaciji v Grčiji in Indoneziji, da se razčistijo pojmi. Velika Britanija se je morala udati ruskemu pritisku za preiskavo situacije.

Ogrska potrdila ekonomsko pogodbo

Amerika in Velika Britanija protestirata

Budimpešta, Ogrska, 23. jan.—Politični odbor je potrdil ekonomsko pogodbo med Ogrsko in sovjetsko Rusijo, ki je bila sklenjena pred petimi meseci. Ta je bila drastično revidirana zaradi protestov Amerike in Velike Britanije.

Pogodba je prvotno določala skupno ogrsko-rusko tovarništvo v izkoriščanju virov ogrskih industrij. Sedaj določa zveze tudi s sosednimi državami na Balkanu. Sedanja oblika pogodbe je v bistvu le ogrožje.

Ogrska bo morala skleniti trgovinske dogovore s Sovjetsko unijo brez pritiska iz Moskve. Ti se bodo nanašali na industrije, rudnike in banke.

Rusija zasleduje določeno politiko na Ogrskem, dočim Velika Britanija in Amerika sploh nimata začrtanih smernic. Moskva je zavzela realistično stališče v odnosih z Ogrsko.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Zdravna drava (Istven Chicago) in Kanada \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrti let; za Chicago in okolice Cook Co., \$7.50 za celo leto, \$3.75 za pol leta; za inosestrstvo \$9.00. Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cook County \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenarodnih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil posiljino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2857-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

—138—

V plamenih industrijske borbe

Ko smo pred tednom dni na tem mestu izrazili misel in tudi upanje, da bo mezdni spor v jeklarski industriji na podlagi tedanjih izgledeov izravnal brez splošne stavke, smo se grdo zmotili, kakor tudi vsi oni, ki so mislili enako. Smo pa računali brez krčmarja, kar je vedno hazardna igra.

Ta krčmar je seveda Wall street, ki kontrolira in dominira ne samo jeklarsko industrijo, marveč v pretežni večini tudi vse ostale. Razen Forda dominira tudi skoraj vso avto industrijo, General Electric, Westinghouse Electric, International Harvester, glavne sektorje klavniške industrije. Poleg teh lahko naštejete še okrog 200 drugih največjih industrijskih korporacij, pri katerih ima Wall street odločilno besedo, kakor tudi pri največjih bankah dežele. Sploh ima Wall street pretežno večino industrijskega in finančnega kapitala v svoji posesti, na svoji vrvi. Več ali manj so od njega odvisni tudi vsi srednji in večinoma vsi majhni podjetniki—sploh vse "free enterprise," vsa Amerika.

Važni sektorji tega wallstreetškega imperija so zdaj v plamenih največje industrijske borbe, kjer jo je do danes videla Amerika. Čez milijon šest sto tisoč delavcev in delavk je v boju za večji kos kruha, za nekoliko več onih dobrin, katere producirajo pridne delavske roke in možgani.

Tako je dobilo veliko aktivnih tovarišev na svojo stran onih 175,000 avtnih delavcev General Motors, največjega industrijskega oktopusa Wall streeta, ki so v stavki že dva meseca. Njih zmaga—vsaj upati je—bo zdaj lažja.

Posebna značilnost, vredna komentarja, je na primer velika razlika med sedanjo splošno stavko 700,000 jeklarskih delavcev in med ono iz leta 1919. Vsi starejši delavci se še lahko spominjajo, s kakšno brutalnostjo je bila razbita jeklarska stavka po prvi svetovni vojni. V tisti stavki pod vodstvom Williama Fosterja je bil storjen prvi masni poskus za organiziranje jeklarskih delavcev. Tisti poskus je bil sicer na vsej črti zadržan, kajti proti stavkarjem se je obrnil ves pekel: ves kapitalistični tisk, pretežna večina prižnic, vsa oborožena sila državne oblasti in velika armada privatnih pobojnikov in profesionalnih stavkolomcev.

Z enako brutalnostjo je bil v isti dobi zadušeni tudi poskus delavcev v čikaških klavnicah, da se organizirajo in si vsaj nekoliko izboljšajo svoj mizerni položaj. In kdor ne verjame, da ti mezdni sužnji žive v mizernih razmerah, naj obišče čikaški klavniški distrikt ter borna in v stalnem smradu nahajajoča se delavska stanovanja!

Ce primerjamo barbarsko brutalnost, s katero je bila pred 25, 26 leti zadušena stavka v obeh teh industrijah, kakor tudi v mnogih drugih, tedaj vidimo, da je prišlo v tej dobi vendar do velikih sprememb. Proti organiziranemu delavstvu je sicer še danes veliko hujkanja, toda v primeri z žoltim hujkanjem in barbarskim razbijanjem stavk v prejšnjih letih je velika razlika.

Da-li je ta pridobitev in večje priznavanje delavskih pravic le nekaj trenutnega in negotovega, bo pokazala šele bodočnost. Dejstvo je, da se danes tudi največji delavski sovražniki ne upajo tako strupeno udrihati po unijah in stavkarjih kakor bi radi. So seveda izjeme, ampak mi govorimo o splošnem stanju in razpoloženju javnega mnenja.

Profesionalnim in zakrknjenim delavskim sovražnikom je seveda zelo sporo to, ker ne morejo iti preko dejstva, da je General Motors odklonila sprejeti priporočilo Trumanove "fact finding" komisije, jeklarski trust pa je storil enako s Trumanovim priporočilom za kompromisno poravnavo mezdnege spora. Poleg tega pa pri vsem tem igra zelo važno vlogo stališče avtne unije CIO in naglašanje Walterja Reutherja, da avtni delavci ne marajo nobenega zvišanja plač na račun višjih cen, na račun odjemalcev. S tem je Reuther potisnil mogočeno General Motors v defenzivo.

Na drugi strani močno vpliva na javno mnenje tudi dejstvo, da so vojni veterani na splošno na strani organiziranega delavstva in aktivni v piketnih linijah. Tako se je spremenila v bumerang tista antidelavska propaganda, katero je kapitalistično časopisje ves čas vojne širilo med vojaštvom in jim pripovedovalo o sijajnih plačah. "Poglejte, po sto dolarjev in več zaslužijo na teden, kljub temu pa sabotirajo vojno produkcijo s stavkami." Odpuščenih vojakov ni dolgo vzelo, da so hitro spoznali, da so bile vse tiste istorije o stodalarskih tedenskih plačah velik—bunk. Marsikak vojni veteran je pri iskanju dela spoznal, da se je znašel v slabšem gnotnem položaju kot je bil v armadi. In to posebno, če ti delodajalec ponudi 50, 60 ali pa tudi 80 centov na uro.

Tendenco kovačev javnega mnenja je sedaj, da blamirajo obe stranki—industrialce in delavce—in zahtevajo, da mora vlada "nekaj storiti", kakor tudi kongres. Zakrknjeni delavski sovražniki so pričeli brundati bolj in bolj glasno, da mora vlada—kongres—preprečiti vse stavke. Pri tem popolnoma ignorirajo dejstvo, da je tudi nacijska Nemčija pod strogo kaznijo prepovedala vse stavke, kakor tudi Mussolini, Franco in japonski imperialisti. V praksi so stavke sicer zabranjene tudi v Rusiji, dasi so teoretično dovoljene. Ampak v Rusiji ima delavstvo vsaj v tovarnah, pri delu veliko več pravic (pa tudi dolžnosti) kot kjerkoli na svetu, kakor tudi dobro socialno zaščito, skrb za mladino, šolstvo in ljudsko izobrazbo.

Edino, kar sedanja vlada lahko stori v tej situaciji, je to, da zaseže prizadete industrije ali tovarne in jih spravi v obrat na aličen način kot med vojno. To bo najbrže tudi storila vsaj z jeklarsko in klavniško industrijo, ako v bližnji bodočnosti ne pride do poravnave stavke, kajti obe industriji sta življenjskega pomena za vso deželo. Socialistična vlada bi jih seveda prevzela "for good", jih socializirala in obratovala v interesu vsega naroda.

Glasovi iz naselbin

KRVAVA DRAMA V LOŠKI DOLINI

Chisholm, Minn. — Mrs. Blatnik, mati poznane kapetana Johna A. Blatnika, je prejela pismo od nečakinje iz Podloha. Naj omenim, da je stotnik Blatnik te sorodnike obiskal, ko je bil v Jugoslaviji kot ameriški častnik in navezal stike s partizani.

Pismo je datirano 12. novembra 1945 in se glasi: "Draga nam teta Marjeta! Po dolgem času in žalostnih dneh se Ti oglašam in sporočam nekaj domačih vesti. Mislim, da Ti je v glavnem Tvoj sin povedal, kako je z nami, kajti on nas je poleti trikrat obiskal. Prvič je prišel tako nepričakovano, da ga nismo spoznali, dokler nam ni povedal kdo da je. Bil je zelo priazen in dober z nami, da se mi je kar milo storilo, povrhu nas je pa še obdaroval z vsem najpotrebnejšim. Lahko si ponosna, da imaš tako dobrega sina. Upam, da je prišel v svojo domovino. Pri nas bo ostal v trajnem spominu do konca naših dni.

Sporočam Ti tudi, da sem v redu prejela dva paketa, za katere se Ti iz srca zahvaljujem. Ne moreš si misliti, kako se človeku dobro zdi, ker ima še nekoga, ki mu v stiski priskoči na pomoč. Vse nam bo prav prišlo, samo če vili so malo preozki, a jih bom dala predelati, ker ravno obutev se tu težko dobi. Trgovine v naši dolini niso poslovale tri leta, potem si lahko misliš, kako smo živeli. Sedaj je vse na karte.

Lahko bi veliko pisala o naših križih in težavah, vendar pa vse to nas ni tako zadelo kakor žalostna usoda našega dobrega očeta, moža in gospodarja in njegovih dveh bratov. Naj Ti malo opišem, kako je pokojni Tone odšel od doma.

Italijani so hodili po vaseh, pobrali moške, katere so našli doma in jih vlačili v internacijo. Dne 30. julija 1942 so prišli tudi v našo vas, aretirali vse moške, med njimi tudi Toneta in starejšega sina Slavka, in jih odgnali na vas. Tam so jim vse pobrali, kar je kateri imel, medtem pa so drugi preiskovali po hišah in pokradli vse, kar jim je prišlo pod roke. Ljudje so trepetali in nihče se ni upal igrati besede. Potem so odbrali vse starejše moške, mlajše so pa izpustili.

Slavko je prišel nazaj, Toneta so pa vzeli. Revez je šel brez vsega in niso ni pustili, da bi si preobul raztrgane čevlje. Najprvo so jih odpeljali v Stari trg, kjer so jih imeli zaprte čez noč. Nihče se ni upal iti za njimi. Tone je v zaporu srečal Andreja, kogar so zaprli že prejšnji dan. On je namreč pomagal kositi pri Neži v Nadlesku, kjer so ga zgrabili, kakor tudi 30 drugih, da jih pobijejo za talce.

Vse to je Tone vedel, preden so ga odpeljali, zato si lahko misliš s kakšno žalostjo sta se ločila brata, ko sta vedela kakšna usoda ju čaka. Zjutraj so odpeljali Toneta, popoldne pa je bil ustreljen Andrej in več drugih na Ulaki nad Starem trgov. Doma nismo nič vedeli, kaj se je zgodilo. Streljanje smo slišali, toda kaj takega si nismo mislili. O strašni novici smo zvedeli šele drugi dan in ljudje so vpili in jokali, toda pomagati ni mogel nihče. Dne 2. avgusta so pripeljali samo na pokopališče v Lož 18 mrljev, med njimi tudi našega Andreja. Isti dan so tudi zažgali Lož, ki je skoro vse pogorel.

Pogrebi so bili zelo žalostni, kajti niti krste niso vsi dobili. Večinoma smo jih kar v rjuhe zavili in položili v jama. Za Andrejevim pogrebom sem bila sama izmed sorodnikov, ker se ni nihče upal nikamor. Položili smo ga v isti grob, kjer so bili pokopani njegovi stariši. Toneta pa so odpeljali 1. av-

gusta neznano kam in sem šele 10. decembra prejela pismo od njega, pozneje pa sem zvedela, da bil tedaj že mesec dni v grobu. Umrl je 15. novembra 1942 v bolnišnici na otoku Rabu. Njegov tovariš mi je pravil, da si je dva dni pred smrtjo silno želel, da bi še enkrat videl svojo družino in domači kraj, a želja se mu ni izpolnila. Umrl je čisto sam in zapuščen, dasi ravno je bil tako dober za nas.

Tako smo ostali sirote—brez očeta in gospodarja v teh hudih in žalostnih časih. Dne 28. decembra istega leta so nas Italijani izgnali iz Podloha. Sli smo k Neži v Nadlesk, kjer smo stanovali pet mesecev, potem pa dva meseca v Starem trgu, po sedmih mesecih pa smo se zopet preselili v svojo vas. Komaj smo malo pozabili izgubo očeta, nas je zopet zadelo, kajti prišla je splošna mobilizacija in starejši sin Slavko je moral k vojakom, tako da sem ostala sama s štirimi mladoletnimi otroci. Slavka zelo pogrešamo pri delu.

Naše poslopje ni pogorelo, pri sosedu Francu pa je zgorelo, zato je bila velika nevarnost, da bi se tudi naše užgalo. V naši vasi je pogorelo pet hiš. Te so: Tonceva, Jurjeva, Jožetova, Kotna in Jernejkova, poleg teh pa tudi Šemekov skedenj in svinjaki. Zažgali so Italijani. V naši vasi je vojna vzela 13 moških v najlepših mestih. Prav tako Detergovko. Pri Šemekovih je še vedno po starem. Mlada dva se še kar dobro držita, botra pa je umrla l. 1943 v Starem trgu. Neža v Nadlesku pa je sama z mlajšo hčerko Režko. O starejšem sinu Francetu nič ne ve, mlajši sin Lojze je pa v Ljubljani, kjer se uči za mizarja. Hči Lojzka pa je poročena na Danah. Tudi ona ne ve nič za moža.

Zaključujem in prejmite vsi najlepše pozdrave od Kočeverjeve družine. Partizan Franjo je pripisal sledeče verze z lesenega križa na grobu padle žrtve Andreja Kočeverja in pripis izročil stotniku Johnu A. Blatniku:

Klesali bi granitem križ let stó,
a ne dosegel bi veličine in ne teže križa,
ki so ga nosili naši mučeniki na to goró.

Morilski streli, jok vdov in vzdihni umirajočih,
so danes se prevrgli v en sam orkan v zmagi vriskajočih.

A v temnih smrekah veter tiho poje,
zaman nihče ni dal življenja svoje.

Na gori Ulaki nad Starem trgov pri Ložu, kjer je stalo v starih časih rimsko mesto in trdnjava Terpo, so Italijani dne 1. avgusta 1942 postrelili 32 nedolžnih žrtv.

Vidite, dragi rojaki, to pismo zopet priča, kako hudo je trpel naš narod pod peto krutega okupatorja. Pomagajmo našim trpinom v stari domovini!

Frank Klune.

POROČILO O STAVKI V EAST PITTSBURGHU
North Braddock, Pa.—V East Pittsburghu je naša unija UER & MW, lokal 601 CIO, oklicala 15. januarja stavko. Unija zahteva dva dolara povisa na dan, kompanija pa se sploh neče pogajati z njo.

Ko pišem, stavkamo že četrty dan. Stavka je stoodstotna in vsi vohodi so močno piketirani, tako da ne more nihče prekoračiti črte. To je kompanija razjezila, kajti mislila je, da bodo alhko hodili vsi na tisti delo, ki niso v uniji. Seveda, kompanija se je v tem oziru temeljito zmotila.

Kompanija je podvzela prvi

Albanci v Titani so šli z zastavami na volišče, kakor v Jugoslaviji, in navdušeno prosiljali svoje prve demokratične volitve. Na sliki je videti, da so s svojim "komunizmom" kar zadovoljni in se ne brigajo za rohenje svetovne reakcije.

korak 15. januarja, ko je vložila zahtevo pri okrajnem šerifu, da hoče protekcijo, da bodo lahko šli preko črte. Toda pittsburski šerif je kompanijo zavrnil, ker stavkarji ne povzročajo nobene škode. Dokler bodo stavkarji mirni na stavkovni straži, toliko časa jih šerif ne bo nadlegoval.

Kompanija je nato podvzela drugi korak 16. januarja. Naša unija ima deset minut radijskega programa na oddaji WCAE in kompanija je vložila protest, češ, da unija poziva delavce, naj gredo na stavkovno stražo. Kompanija je res dobila nekakšno injunkcijo, da unija ne sme oglašati po radiu stavkovne straže. Unijski program pa bo nadaljeval. Vsi tisti, ki ste zainteresirani v našo unijo, lahko slišite njen program vsak večer od 6:05 do 6:15. Ta program bomo imeli toliko časa, dokler ne dobijo zopet kakšno injunkcijo proti naši uniji.

Vodstvo kompanije je mislilo, da bo stavkovna straža zmanjšana, ako je ne bo unija oglašala na radiu, toda zgodilo se je prav nasprotno, kajti 17. januarja zjutraj se je pomnožila, da je bila dvakrat večja kot pred protetom. Od sedaj naprej bodo pozvani člani unije s pismi, kateri imajo nastopiti stavkovno stražo.

Tretji protest, to je danes, 18. januarja, pa je vodstvo družbe vložilo na sodniji, češ, da jim unija ne pusti v tovarno, kjer je vsake vrste papirja in v primeri ognja bo nastala velika škoda. Sodnija je odločila zaslisanje do 21. januarja. Oni poskušajo vse, samo da bi zlomili našo stavko in nas porinili tja, kjer smo bili pred desetimi leti.

Torej delavci, stojmo skupaj stoodstotno, kajti le v skupnosti je moč, le s solidarnostjo bomo dosegli našo zahtevo, to je dva dolara dnevnega povisa. Veste, tudi naše delavke stojijo stoodstotno z nami, kajti vedo, kaj so pridobile, odkar obstoja naša unija.

Louis Karish.

LADJO TEŠEJO ...
Milwaukee, Wis. — Pred dobrim letom, ko so dobrosrčni ljudje pri nas v Milwaukeeju zbirali blago in noyce za trpeči narod v domovini, je učeni prerok zapisal v milwauški prilgi cleve-landskega svetovnega dnevnika, da menda ladja, ki bo peljala to blago v staro domovino, še ni zraslo, in mnogi so mislili, "perok že ve—saj (po našem stajerskem izrazu) v cajtnje piše!" Pa niso nič dali! Kdo bi jim za-meril? Naši ljudje so pač pre-vidni!

Dosti pa jih je bilo, ki so pridno nosili obleke in novace—in še nosijo oboje k SANSovi podružnici, namreč češ: narod v stari domovini potrebuje in to-le je malenkost, naš prispevek za brate in sestre ...

In vse te malenkosti, ki so bile malenkosti za ameriške Slovence, kakor tudi—tako bi človek mislil—bodo malenkosti za trpince v domovini, pardon, v bivši domovini. Majčkene drobtine, ki so padle od naših miz in ki smo jih natrpali na ladjo, za katero les po mnenju učenih velmož še ni dosegel po njih predpisih zakonite starosti, so prišle v Jugoslavijo in bile tam razdeljene in narod se nam zahvaljuje zanje!

Ce se nam narod v stari domovini zahvaljuje za te drobtine, ki smo jih poslali, kaj bi šele naš trpeči narod tam doma rekel, če bi mi ameriški Slovenci

ne poslušali zavaljencev in pri-spevali po MOŽNOSTI!

Pisma prihajajo iz Jugoslavije od naših ljudi, od naših krv-nih bratov in sester, in ta pisma govore: dobil sem to, dobil sem ono, hvala vam ... dobre duše!

Pravkar sem čital zahvalo go-jencev oz. gojenk v učiteljskem zavodu v Mariboru. Trda grča kakor sem, vendar so me solze polile, ko sem čital s kakšno hval-ležnostjo in veseljem so tisti mladi kandidati in kandidati-nje za učiteljski stan sprejeli ti-sti del drobtinice, ki so prišle iz Amerike od slovenskih ljudi, katerih niti ne poznajo. Pa sem čital dalje drugo pismo.

Piše oskrbnica otroške bolniš-nice—tudi iz Maribora! Ustavil se je avtomobil na dvorišču bolnišnice in razložil zopet majhen del naših drobtinice. "Stric iz iz Amerike," je rekla revna slo-venska deca, ki so ji razdelili nekaj čokolade, bonbončkov in drugih potrebčin.

Toda dovolj o tem, imenovana pisma boste itak čitali v naših listih in le-ta bodo govorila precej jasno!—Ladja se teše—ona, ki prevaža blago, je že v plovi—ona pa, ki se bo imeno-vala "Nova Jugoslavija", se pa gradi. Inženirji so na delu—dobri inženirji—ki niso v stanu in ne pri volji poslušati razne "Baumeistre", kateri so jim ved-no v napotje in nadlego s prero-kovanji in kritiko in ki še vedno mislijo, da naš narod v domovi-ni ne more živeti brez pijavk, katere mu naj sesajo srčno kri.

Toda žrela nemških kanonov in nenasitni trebuhi slovenske fra-karije so požrli svoje. V nardo-ju je pa ostalo zdravo jedro in to jedro je danes inženir, ki gra-di novo Jugoslavijo. Kakor je zdravo to jedro, tako bo zdrava in svobodna bodoča Jugoslavija. Narod tam preko luze danes piše zgodovino, s krvavimi črkami jo piše—toda kakor je zapisal Ivan Cankar, piše jo sam, ne frak mu je ne bo in ne talar ...

France Puncer.

PISMO IZ LJUBLJANE
Sharon, Pa. — V vseh pismih iz stare domovine čitamo o gro-zotah italijanskih in nemških kulturnežev, najkrutejši pa so bili domaći izdajalci vseh vrst, ki so pod Rožmanovim povelj-stvom morili svoje lastne brate. Ako ne bi bilo teh narodnih iz-dajalcev, kateri imajo nekaj o-boževalcev tudi v tej deželi, ne bi bilo danes toliko vasi požga-nih in cerkva razdejanih.

To potrjuje tudi pismo, ki ga je prejela moja žena od bratran-ca Poldeeta Jermana iz Ljubljane. On je doma s Tušvega do-la v Beli krajini in je sedaj v službi v kmetijskem minist-rstvu v Ljubljani. Ker se mi vidi pismo precej zanimivo in ima Polde precej sorodnikov v tej deželi, ga priobčujem v Pro-sveti.

Pismo se glasi:
"Draga sestrčina Mary! Slu-čajno mi je bilo dano prečitati Tvoje pismo, katerega si pisala mami. V njem vidim, da Te za-nima, kako je kaj v Tušvevem dolu in posebno doma. Nič ve-selih novih Ti ne bom pisal, to-da prej ali slej jih boš morala zvedeti, zato Ti ne bom nič pri-krival.

Tvoja mama je umrla l. 1942 ob četvi. Točnega datuma ne vem, ker me tedaj ni bilo doma. Umrla je za kapjo, ker so Itali-jani prišli Zara in ga interni-rali na otoku Rabu. Toda tudi on je med tistimi 4800 umrlih od gladu na tem otoku. Doma je

Ako ne bi bilo pri nas belih, ne bi bilo toliko gorja. Menev-tudi ujeti Italijani in me oba-dili na dosmrtno strogo je-lo. Po vsej Italiji so me vlačili v včasih sem bil uklenjen v ver-gah 14 dni skupaj. Uklenjen sem imel noge in roke, poleg te-ga pa brez hrane po več dni. V zaporu smo dobivali jesti po e-krat na dan; mnogi jih je po-mrlo. Toda meni je uspelo po-begniti iz Italije in sem šel po-novno v partizane. Večkrat sem bil ranjen. Včasih je bilo stra-šno, kajti bile so take ofenzive, da je bilo vse zeleno od Itali-janov. Belogardisti so šli spre-daj in kazali pot. Požgali so vse vasi in moške odpeljali ali pa kar na mestu pobili. Včasih bi videl cele vasi goreti, tudi ce-kve, da so potem vse metali na partizane, pri tem pa so jih po-birali duhovniki. Nekoč smo ujeli 30 oboroženih duhovnikov, razvila bela garda. Da si jih vi-razvila bela garda. Dasi jih vi-dela, kakšni so bili! Partizan-ji jih poslali domov, toda po-novno so se združili z Nemci ter začeli zopet voditi boj z Nemci proti partizanom. Sedaj so bili nekateri pomiloščeni ter se izgo-varjajo, da so bili zapeljani. Včasih so bile tako strašne bo-be, da je ena vas menjala na da-trikrat gospodarja.

Iz naše vasi ni bil nihče v beli gardi, temveč vsi v partizanih. Pri "belih" so bili samo zagri-znjeni klerikalci, drugi pa so bili vsi za partizane. Toda sedaj, čeprav nam gre trda, se ne bojimo več nobenih prevaran-ov, kajti narod je začel spregle-vati. Volitve se bližajo in je zelo živahno ter smo brez skrbi, da bo zmagal Tito z veliko ve-čino.

Judničev Janez je kapetan, jaz pa sem bil do sedaj instruk-tor v oficirski šoli, sedaj pa sem pri kmetijskem ministru v Ljubljani in mi gre dobro. Sej-veš, kako je z nami, ker nimamo dovolj šol, toda sedaj moramo narediti razne tečaje, tako da lahko delamo, kar je pač te-ba.

Ko so partizani vdrl 9. maj v Ljubljano in jo osvobodili, vladalo veliko veselje. Poprej je bila Ljubljana, kakor vsako mesto, kjer so bili Nemci, ograjena z žico in bunkarji, da ni mogel z ulice v ulico brez po-sebnega dovoljenja. Vsak dan so se vršile preiskave in are-tacije, kajti bili so vsi za partizane. Naše brigade so vdrele v Ljubljano 9. maja zjutraj. V pol ure so bile vse hiše okraše-ne s cvetjem in zastavami, z zavesami, jugoslovanskimi in slo-venskimi. Pogled na mesto je bil kot na eno samo cvetlico.

Ulice polne ljudi. Ganljivi pro-zori: jokanje, vriskanje, objema-nje! Vsi so čakali svojece-parti-zane. Vojake so obmetovali s cvetjem. Ko pa je prišel v Ljubljano Tito, je bilo tako navduše-nje, da ni mogoče opisati. Kljub temu, da je deževalo, se je tla-ljudstva na ulicah.

Zelo me veseli, da ste tudi v Ameriki poučeni o naši borbi, čeprav ste daleč od domovine. Od svojih ciljev ne bomo odst-opili za nobeno ceno! Sedaj pa zaključujem in Vas vse skupaj pozdravljam. Polde Jerman."

Slovenski narod si je z golimi rokami izvojeval svobodo, ker pa je dežela vsa porušena in žigana, moramo mi, ameriški Slo-venci, ki nismo bili posebno pri-zadeti v tej vojni, priskočiti na-mu junaškemu narodu na pr-moč.

Math Babar.

Vesti iz nove, prerojene Slovenije in Jugoslavije

KAMNISCENCI KAMNISCENCI

uredili skupni grob 51 talcev, 39 padlih partizanov, ki ležijo pokopani v Črni pri Kamni. Odbor ESZDN je organiziral delavstvo, ki so to grobišče uredili in lepo okrasili. V grobu so postavili velik brezov in grob ogradi s 50 m območje ograjeno.

15. avgusta so priredili na tem grobu žalno svečanost. Prihajal obredom, ki jih je vodil domači duhovnik, so sledili govori, med katerimi je bil tudi govor Pevnega zbora smodnišnice je zapel žalno. Naša vojska je s saluti počastila mrtve junake.

PREKMURSKA MLADINA TEKMUJE

Va prekmurska protifašistična mladina, slovenska in madžarska, se trudi za obnovo in v njem delo tekmuje. Antifašistična madžarska mladina v deželi zastaja za našo mladino. Mladina vasi Doline je napovedala mladini iz centbe tekmovalne v okrasitvi mladinskih pravn, v zbiralni akciji in v organizaciji ZMS.

Tekmovanje je trajalo teden in uspehi so pokazali, da je mlada zbrala več denarja in so pionirji v Centibi bolj organizirani. Mladina iz Doline lepše uredila svoj mladinski dom. Partizanske pesmi pa vsi so zapojejo.

ZAKLJUČKU ŠOLSKEGA META V DOLNI LENDAVI

imela mladina v domu Tito-mladine proslavo, ki so se je zdeli vsi šolski otroci in otroci prebivalstva. Pri proslavi so sodelovali učenci meščanske in osnovne šole ter otroški dom. Na sporedu je bilo več programov, iger, recitacij in pesniških točk. Zlasti so učinkovito simbolične vaje, ki so jih vodile pionirke osnovne šole.

LADINKE IZ VASI KAMNA PRI TOLMINU

Imele pretekli teden sestank. Razpravljale so o storitvah in o bodočem delu. V enem tednu so napravile 380 delovnih ur in oprale naši vojski 9 kosov perila. I. bataljonu, 1. brigade, VII. divizije so porile dragoceno zastavo. Niso zabile tistih otrok, ki so brez mater in brez staršev. Pridno delajo zanje tudi denarne prireke.

DELAVCI IZ KRANJA ZA RDEČI KRIŽ

Delavci strojnih tovarnov v Kranju so zbirali in darovali za rdeči križ 40 oblek, 350 kosov perila in 50 parov čevljev. Delavci pa se udeležujejo živo tujih drugih področjih. Napravili so že 3 izlete z avtobusom. Pravijo so že vse stavbe, ki so poškodovane pri bombardiranju. Postojnsko jamo so obiskali 19. avgusta.

ŽRTVE NACISTOV SE VRAČAJO

V Libuče se je vrnil Franc Bahardt, žrtev nacifizma. V njem je moral okusiti strahote vseh nemških kazenskih poročil. Vse to gorje je Lindu povzročila hčerka učitelja Scheschacha iz Libuči, ki govorila nacifašističnim oblikam in gestapu. Njen oče, učitelj Scheschach v Libuči, je bil v Libuči v prejšnjem letu prišel v Vencev in nasilne selitve slovenskih kmetov iz Libuči in okoli.

POLJANSKA MLADINA DELA

ZMS Polje, v kateri je večina mladih 90% vse mladine, je bila prva, ki se je lotila udarnega dela. Pionirji so nabirali količino starega železa, ki pa tudi lipovega. Očistili so vse navlake in odpadke in bivši Sokolaki, ki je sedaj res lepo preurejen in preurejen v Mladinski dom.

borovnic, udeležili so se nabiralne akcije za Črnogorci in Bosance. Večje količine živil so nabrali za primorske in koroske udeležence mladinskega kongresa.

Obdelali so vsa posestva pobeglih belogardistov, poželi žito ter pospravili seno. V juniju so napravili 1000, v juliju pa 1659 delovnih ur. Poleg tega dela prireajo mitinge, mladinske prireditve, telovadijo, se uče petja in recitacij za bodoče kulturne prireditve.

OKRAJ ŽALEC

je nakazal Zgornji Savinjski dolini 10 krav, 3 telice, enega junčka in štiri vprežne vole. Ta živina je bila dodeljena za vojaške konje, žalcani pa so imeli razumevanje za Zgornjo Savinjski dolino in ji ponudili to žival. Ne smemo se čuditi, da je pri nas pomanjkanje živine, saj je okupator samo ob zadnji ofenzivi odvlekel nad 3000 glav živine.

Živina, ki je prišla iz Žalca, je bila razdeljena požgani Solčavi in Lucam, v prvi vrsti onim, ki jih je okupator popolnoma izropal.

IZ NOVOMEŠKEGA OKROŽJA

V okraju Velike Lašče so pričeli obnovljati stanovanjske hiše. V kratkem bo začela delati apnenica, ki bo proizvajala dnevno en vagon apna. Okraj je dobil za popravilo hiš tudi nekaj cementa.

V Ribnici popravljajo deško šolo, ceste in opekarno. V Žužemberku so postavljene že vsi zasilni mostovi in zasuti vsi prekopi na cesti. Prekopi so zasuti tudi v Šmihelu in Zagradcu. V Metliki, kjer je sovražnik porušil električne drogeve in je bila napeljava zelo poškodovana, so zopet postavili zasilne drogeve in popravili druge pomanjkljivosti. Da bo zopet zagorela elektrika, manjka le še napeljava preko Kolpe. Tudi v vasi Orehovica so pričeli ljudje iz lastne pobude popravljati šolo. Do sedaj so otroci hodili k pouku v gasilski dom, kamor so jih starši pošiljali z velikim veseljem, da nadoknadijo vsaj nekaj, kar so zamudili pod okupatorjem.

V Novem mestu imajo dijaški internat, kjer stanuje okrog 20 dijakov. Ustanovljena je dijaška kuhinja, kamor hodi na hrano okrog 80 revnih dijakov in partizanov, ki posejajo šolo.

Narodna milica iz St. Jerneja je zajela šentjernejskega župnika, ki je bil znan organizator bele garde in ima na vesti mnogo zločinov. Ljudstvo iz bližnje in daljne okolice je z odobravanjem sprejelo to vest.

MURSKO POLJE ZA REVNE OTROKE IZ LIKE

V nabiralni akciji za revne otroke iz Like so se izkazale matere in žene iz Vučje vasi. Velike košare so romale od hiše do hiše in vsaka žena je nekaj darovala, tudi mast, moko in jajca. Nekatere so darovale celo obleko. S tem so naše požrtvovalne žene ponovno pokazale vse razumevanje za tiste sirote, ki so postale žrtev nasilja barbarskih osvajalcev.

SODELOVANJE LENDAVSKE MLADINE Z VOJSKO

Dolnjelendavska mladina je priredila v času pred volitvami vrsto kulturnih in prosvetnih nastopov. Da bi imelo to delo še večji uspeh, je stopila ZMS v tesno zvezo s 7. četo KNOJA. Tako je mladina s sodelovanjem vojaštva iz zakajene kasarne zgradila lep "Dom Titove mladine," v katerem so v duhu volitev priredili velik miting. Med obiskovalci mitinga so bile tudi mladinke iz madžarske vasi Centiba.

IZ LIVOLDA PRI KOČEVJU

Pri nas se je zbralo mlado in staro na udarniški dan, da popravi poškodovano poslopje. Popraviti in pokriti je bilo treba šolsko poslopje v Livoldu, cerkvi v Livoldu in Dolgi vasi, oba gasilna doma v Livoldu, Dolgi vasi ter 12 kmetijskih poslopij. Čeprav imajo naši kmetje obilo dela na polju, so se pro-

stovoljnemu delu za obnovo polnoštevno odzvali.

SKRB ZA POVRATNIKE V SUBOTICI

V Subotici se nahaja ena izmed največjih zbirnih baz za tiste, ki se vračajo iz internacije in iz vojnega ujetništva v domovino. Ta zbirna baza razpolaga s prostorom za 7000 oseb in je doslej sprejela že nad 100.000 naših in tujih državljanov. Za ujetnike skrbi okrogli odbor Rdečega križa v Subotici, sodelujejo pa vse antifašistične organizacije. Od 9. aprila do 30. junija je subotička baza razdelila 57.173 zavrtkov, v katerih je bilo med drugim 7372 kg suhe slanine, 59.456 jajc, 25.185 kg moke, 5533 kg prekajenega mesa, 189 kg tobaka, 1500 zavrtkov cigaret itd. Živila in tobak so nabrale ženske in mladinske organizacije v Vojvodini, denarna sredstva pa so zbrale organizacije Rdečega križa.

DR. MILORAD STRAŽNICKI NA ZATOŽNI KLOPI

Državni tožilec v Zagrebu je pozval na odgovor dr. Milorada Stražnickega, bivšega poslanika predpriljske Jugoslavije v Stockholmu in vseučiliškega profesorja. Stražnicki je v decembru 1941 sprejel v Zagrebu službo v ministrstvu za zunanje zadeve pri Pavelčević ustški vladi. Dobil je nameščenje kot načelnik gospodarsko konzularnega oddelka. Za časa okupacije je kot predstavnik ustaške vlade potoval v raznih misijah v Nemčijo in je sodeloval v Budimpešti pri sklepanju pogodbe z Madžari, v Berlinu pa je sodeloval pri pogajanjih o imovinsko-pravnih odnosih stare Jugoslavije. Sodišče je spoznalo dr. Stražnickega za krivega ter ga je obsodilo na trajno izgubo državljanjskih pravic, na dve leti prisilnega dela ter na zaplembo hiše.

BREZPLAČNO ZDRAVLJE-NJE V BOSNI

Nedavno je prispela v Bosansko Krajino sanitetna kolona JA z 10 zdravniki in pomožnim osebjem. Naloga ekipe je, da prouči zdravstveno stanje prebivalstva in ljudem pomaga, posebno tam, kjer so potrebni ranolcelniški pomoči. Strokovnjaki so takoj šli na delo. Povabili so prebivalce na zdravniški pregled. V prostorih gimnazije v Bihacu so uredili dvorano za operacije. Vsakogar, ki mu je potrebna zdravniška pomoč, pregleda komisija ter ga izroči kirurškemu odseku. Operacije so zastoj. Poleg tega zdravniki tudi poučujejo prebivalstvo, kako se očuva bolezn.

IZNAJDLJIV MAŠINIST

Veliki stroj električne centrale v Gospiću se je pokrivil in ni bil že dve leti v obratu. Različni strokovnjaki so si stroj ogledovali in ga skušali popraviti, toda nikomur ni to uspelo. Ko je bil Gospić osvobojen, je prevzel električno centralo okrogli narodni odbor ter imenoval za upravitelja centrale strojnika Nikola Obradovića. Strojnik si je takoj ogledal stroj, ugotovil, katere dele je treba za-

Rusko stališče v organizaciji zedinjenih narodov

London. — ONA. — Na prvem sestanku delegatov velikih petih sil je Andrej Gromiko, predstavnik Sovjetske Rusije, odkrito povedal svojim tovarišem, da morajo vevsele, ki imajo največji vpliv, vedno složno nastopati. Rusko stališče je, da male države ne smejo priti do pretiranega vpliva v organizaciji. Gromiko, ki je ruski poslanik v Zedinjenih državah, je naslovil svojo opombo pred vsem ameriškim delegatom, kar je nekoliko preplašilo Angleže, ki se boje, da jih Rusi ne bodo upoštevali kot popolnoma enakovredne z Zedinjenimi državami v pogledu sile in prestiže. Jasno je, da leže v tem mnoge nevarnosti za Veliko Britanijo.

Rusi nedvomno smatrajo, da je reševanje svetovnih problemov v svetu petih sil težko in da je malo lažje v zboru velikih treh. Ako bi se posvetovala le dva, bi bilo neprimerno lažje. Britanci bodo poskušali dokazati, da je to naziranje zelo nevarno za bodočnost organizacije. Verjetno je, da je to tudi mnenje ameriške delegacije. Toda obenem je videti, da je začelo angleško zunanje ministerstvo uvidevati, da je najozje prijateljstvo s Francijo potrebno Angliji, ako hoče ohraniti svoj veliki vpliv v mednarodnem svetu.

Ameriški učenjaki o moskovski konferenci

Washington. — ONA. — Mladi ameriški učenjaki na polju atomske energije, ki so se nedavno zbrali v Federaciji ameriških znanstvenikov, izražajo mnenje, da moskovska konferenca treh zunanjih ministrov sicer ni uspela, da reši vprašanje kontrole atomske energije, da je pa navzlic temu stopila v pravo smer.

"Narobe nam hodi," je dejal W. A. Higginbotham, predsednik administrativnega komiteja Federacije ameriških znanstvenikov, "da pogajanj z Rusijo nismo začeli že mnogo prej, toda stališče, katero je trenutno zavzela ta dežela, je prav razveseljivo".

Dejal je, da po njegovem mnenju, v Gračacu so jih odlični in kmalu se je Obradović s štirim tovarišem posrečilo spraviti elektrarno v obrat. Dela na popravilih stroja so trajala vsega skupaj 12 dni in Gospić ima danes po dveh letih zopet električno razsvetljavo, električni pogon pa omogoča tudi mlinom, žagam in drugim industrijskim napravam, da obratujejo.

— Po Slov. Poroč.

nju še vedno pripisujemo preveč važnosti takozvanim tajnostim industrijske produkcije atomske energije. "Mnogo hrupa za nič," je dejal. "Nikdo ne namerava prisiliti Zedinjene države v to, da store nekaj, kar bi jim utegnilo škoditi. Razen tega pa so skrivnosti, ki se tičejo proizvodnje atomske energije, tako obsežne, da bi bilo komaj nemogoče naložiti vse dokumente na velik železniški voz."

G. Higginbotham je dejal, da je zunanje ministerstvo postopalo pametno in previdno. Hvalil je zakonski predlog, katerega je izdelal senator Brien McMahon iz Connecticuta, ki zahteva ustanovitev posebne komisije za atomsko energijo. Te vrste zakone smatrajo znanstveniki kot potrebne in jih bodo tudi podpirali. Mednarodno sodelovanje z zakoni te vrste ni onemogočeno, obenem pa ostane delo na znanstvenem polju neokrnjeno — kot to zahtevajo interesi človeštva in splošnega miru.

General Eisenhower tajnik UNO?

London. — ONA. — Generalni tajnik organizacije Zedinjenih narodov bo važna osebnost v mednarodnem svetu. Vse kaže, da ga bo težko izbrati. Zadnje dni se je nenadoma pojavilo gibanje, da naj postane general Eisenhower kandidat za to velevažno mesto. Najbrže prihaja ta predlog iz britskih krogov.

Oni, ki zagovarjajo ta predlog, naglašajo, da je general Eisenhower enako spoštovan v krogih zaveznikov, veseli, ki imajo do njega največje zaupanje, kot pri manjših državah. Prav posebno ga obžujejo manjši narodi radi njegove sposobnosti vodstva mešanih armad, pri čemur je dokazal, da zna doseči sodelovanje najrazličnejših elementov in da uživa zaupanje vseh, katerim poveljuje.

POSTREŽBA RDEČEGA KRIŽA VOJAKOM PREKO MORJA

Ameriški rdeči križ nudi našim vojakom, ki so v okupacijski službi preko morja, isto pozornost z ozirom na reševanje njihovih problemov in oskrbovanjem razvedrila kakor prej, ko so bili na fronti. Oni izmed njih, ki čakajo dolge mesece na povratek domov, se lahko zatečejo k Rdečemu križu v slučaju bolezni ali drugih neprilic. Za preganjanje dolgočasnja, ki se rado prime fantov in mož, čakajočih na možnost povratka domov, morejo najti zabave in razvedrila v klubih Rdečega križa, v kantineh ter v zabavnih centrih, katere je najti povsod po okupiranem ozemlju, kjerkoli so nastanjene naše čete.

Na Japonskem je 1. kavalerijska divizija vzpostavila svoj glavni stan v prostorih golfnega kluba Caska, kakih 12 milj severno od Tokija. Ena od stavb na prostoru je moderna struktura iz steklene opeke, z modernimi tlakovanimi podi in okroglimi balkoni ter strešnimi vrvtvi. V tej stavbi se je nastanil klub Rdečega križa, namenjen našim četam nastanjenim zunaj mesta. Takih klubov bo odprtil še več za čete v manjših in od mest oddaljenih krajih in postojankah. Od tu se aranžirajo izleti v mestne centre, kjer si vojaki lahko ogledajo mestne knjižnice, teatre, ter druge zanimivosti, kot n. pr. teater v Osaki, katerega stene so prevlečene s svilo in v katerem je prostora za 4000 oseb.

V Jokahomi je Rdeči križ odprl klub za naše fante že 19 dni potem, ko so naše čete vkorakale v mesto. Klub ima svoje prostore v petnadstropni hiši iz steklene opeke in belega krita. Stavka je bila prej last nekega nočnega kluba. Klub bankirjev, dalje možki klub Isuku ter spominska stavba Jokahama enako služijo sedaj kot prostori za razvedrilo naših vojakov ter častnikov, pod pokroviteljstvom Rdečega križa. Bolnišnica 49, ki je služila vojaštvu v bojih na Novi Gvineji ter na otoku Leyte, je sedaj varno vzpostavljena na prostoru Manila Jacky kluba, ki je eno najrazkošnejših dirkališč na Filipinih.

Tudi v drugih krajih Daljnega vzhoda je poskrbljeno pred-

O SESTANKU ZEDINJENIH NARODOV

Napisal HAROLD LASKI.

predsednik eksekutive Britanske delavske stranke

Ob otvoritvi glavne skupščine organizacije zedinjenih narodov sta vsakomur, ki je pogledal nekoliko pod zunanjo plast, prišli dve misli — prva, da je bilo toliko podobnosti s staro ligo narodov, in druga, da nikakor ne smemo misliti, da je zdaj dovoljeno državljanom zedinjenih narodov, da si oddahnejo, češ, zdaj imamo mir ...

Mnogo je na vseh straneh spletkarjenja in manevriranja. Prav posebno velja to za sedeže v varnostnem odboru. Zelo velikega pomena je po mojem mnenju dejstvo, da se je Kanada vklonila in prepustila svoje mesto Avstraliji na podlagi poziva, da upošteva v sestavi tega odbora neke vrste strateški regionalizem (ozemlje).

Precej svobodnejše je bilo glasovanje za članstvo v socialnem in gospodarskem odboru — navzlic temu, da je težko videti kako bi mogel izpolnjevati svoje naloge vpricho dejstva, da se poslužuje ameriški poslanik na Poljskem pogajanj za posojilo v svrhu, da predpiše poljski vladi, v koliko ji je dovoljeno pomakniti se v smer socializma. Ali vpricho dejstva, da angleška vlada, kljub svojim nedavnim izkušnjam, protestira proti čehoslovski politiki nacionalizacije.

Ruska delegacija igra svoje karte z največjo spretnostjo in izkorišča do zadnjega vse možnosti, katere ji nudi vprašanje procedure. S svojim predlogom, da postane predsednik skupščine norveški zunanji minister Trygve Lie, so odkrito povedali svoje neomajno nasprotstvo proti takozvanemu zahodnemu bloku.

Glavna skupščina ima odločati o dveh velevažnih imenovanjih. Prvo je, kdo bo dobil mesto generalnega tajnika. Drugo je, kdo bo dobil mesto v odboru takozvanega Trustee Councila, to je odbora, ki bo imel nadzorstvo in varstvo nad ozemlji, ki so bila mandati pod

vsem za duševno razvedrilo vojaštva. Na Okinavi bo vzpostavljeno vsega skupaj šest novih klubov, dodatno k že obstoječim; na otoku Iwo Jima bodo dobili tri, na Saipanu in Tinianu pa tudi nedoločeno število.

Na drugi strani sveta, v popularnem predelju belgijske prestolnice Bruselju, kamor fantje radi hodijo na dopust, je bil odprl že tretji takozvani "Mavrični vogal" Rdečega križa. Prostori novega kluba so nanovo dekorirani in opremljeni v stilu angleških podeželskih palač ter čvicaških gradčev. Rdeči križ ima še par drugih postojank, ki domujejo v istotako razkošnih stavbah: v Ardenskem klubu, v mestnem domovanju neke baronice, a v enem slučaju pa v samostanu.

V Bayreuthu v Nemčiji ima Rdeči križ prostore za razvedrilo vojaštva na posestvu Wagnerjevega teatra, v katerem danes nastopajo veliki ameriški filmski in gledališki zvezdniki za zabavo našim vojakom. Predvaja se tudi manjši gledališki programi, katere sestavljajo vojaki sami ter pregnanci (displaced persons). Vojaki tudi lahko dobe pouk v igranju šaha ter raznih iger, kot tudi v rokodelstvu.

Klub Rdečega križa v Nurembergu je v prostorih bivšega nemškega športnega in razvedrilnega centra. Četudi je 94% mesta neobjudenega vsled porditij in uničenja, je pa ta vojaški štadion docela nepokvarjen in v njem prireajo razne vojaške športne tekme, vojaki tretje armade. V tem štadionu je ogromno kopalnice, ki je umetno zamrznjeno, za zimski šport in ki privablja naše vojake iz 75 milj oddaljenih krajev. Tu dobe vojaki priliko za vsakojako športno zabavo in postrežbo s kavo in slanim in na razpolago po vsem prostoru, na prostem in v notranjih prostorih.

staro Ligo narodov, ali pa — kot na primer italijanske kolonije, osvojene v teku te vojne. Kdor le pogleda na Srednji vzhod, bo takoj spoznal, kako velikega važnosti je članstvo tega odbora.

Skrajno nevarno in resnično, ako dobe mesta v tem odboru le dežele, ki so kolonialna narstva. Še bolj nevarno in še bolj resno pa bo, ako dobe dežele, ki imajo že zdaj polne roke težav, še več kolonij. Najhuje pa bi bilo, ako bi dobile dežele, kot na primer Južnoafriška unija, katerih ravnanja z domačimi rasami ne more nena stvar opravičiti, dodatna zemlja pod svojo oblast, v kateri bi poskušale uvesti svoja zastarela administrativna načela.

Odkrito bom povedal, da bi ni bilo zelo drago, ako bi dobila Sovjetska Rusija varuštvo nad eno afriških kolonij. Ruski uspehi v ravnanju z rasami, kakere navadno imenujemo "zastale", so tako ogromni, da bi morda ruski uradniki postavili v Afriki vzgled, ki bi bil največjega pomena za bodočnost.

Po mojem mnenju je zelo obalovat, da najbrže ne bo nikdo predložil, da naj vsi narodi, ki so posestniki kolonij, postavijo ta kolonialna ljudstva pod oblast za varuštvo organizacije zedinjenih narodov.

To bi bila namreč edina praktična pot, da se onemogočijo tragedije, kakršne se dogajajo v francoski Indokini ali v Indoneziji. Tu bi bilo tudi dobro s poudarkom obrazložiti arabskem odboru za Palestino, da je njegova prošnja za povratek velikega muftija, ki je bil poslušno orodje in hlapec nacizma, dokaz razmer, ki ne obetajo nič dobrega. Arabski odbor namerava imenovati velikega muftija svojim vodjem. Reči moram, da je presenetljivo, da Velika Britanija tega ni še sama storila, ne da bi šele čakala na sklep organizacije zedinjenih narodov.

Zavesa se je dvignila. Toda igra še ni napisana, niti igralci izbrani. Prvi dnevi tega zasedanja organizacije so mi pokazali, da je volja in želja do miru sicer važna, da je pa še bolj neobhodno potrebno, da se ustvarijo razmere, v katerih bo mir sploh mogoč v daljši bodočnosti. Zadnje izjave ameriškega zunanjega ministra Byrnesa glede kontrole atomske energije so dokaz, da teh razmer še nismo dosegli. — ONA.

Krzycki v Bolgariji

Zofija. — Predsednik kongresa ameriških Slovanov in podpredsednik unije Amalgamated Clothing Workers of America, Leo Krzycki iz Milwaukeeja, je prispel v Zofijo in izjavil vsemu poročevalcu, da je generalissimo Stalin trden zagovornik prijateljstva med Rusijo in Zedinjenimi državami, ter da je prav posebno odločen skrbeti za ohranitev svetovnega miru.

Krzycki je prispel v Zofijo iz Moskve, kjer se je 4 ure razgovarjal s Stalinom. Dejal je, da se je Stalin živo zanimal za razmere, v katerih žive Slovani v Zedinjenih državah, ter da je staval mnogo vprašanj, da razčisti pojme o tem, koliko imajo vpliva na političnem, kulturnem in gospodarskem polju.

"Popolnoma napačno je," pravi Krzycki, "ako nekdo trdi, da so zares veliki možje nedostopni. V teh razgovorih s Stalinom o vprašanjih svetovnih problemov, ni bilo nobene formalnosti."

Krzycki se namerava čim prej vrniti v Zedinjene države, da pomaga delavstvu v njegovi sedanjih borbi.

V Prosveti so dnevnice svetovne in delavske vesti. Ali jih citate vsak dan?

Congress is asked to pass —

Ta "kartun" govori sam zase — kar preštudirajte ga.

IZZA KONGRESA

Zgodovinski roman

Spisal

dr. Ivan Tavčar

(Nadaljevanje)

"Moj Bog, molči vendar!"

"Čemu naj molčim? Poglej me, povsod se mi skozi obleko svetli! To nesramno žensko"—tu se je z nepopisnim zaničevanjem ozrla po Lederwaschevki in tudi glas ji je vzrastle—"pa oblačiš v svilo! Sram te bodi! Sram vaju bodi!"

Zadnje besede je kričala. Vsa galerija je hitela skupaj. Okrog mizice je nastala gneča.

Marta Lederwascheva se je dvignila ter globoko užaljena vzkliknila: "Gospa, kaj se drznete?"

"Gospa? Kakšna gospa si ti? Da bi piskre brisala, si preslaba!"

Rudolfova, kateri je dajal smeh občinstva še več poguma, je pristopila bliže: Prava gospa to, drugim može krađe, za svojega pa ne mara! Ti, ti, vlačuga!"

Lederwascheva je zatulila, in v trenutku sta si obe ticala v lasih. Ljubosumnost pa je Rudolfovi podvojila moč. Prav spretno je svojo sovražnico pograbila za kodre tik ušes:

"Zdaj te imam, grdobal! Za sladke!"

Spravila jo je k tlom in jo pričela z ного breati.

"Se za svojega si pregrda! Tu imaš! Preslušnica ostudna!"

Lawrencij Anton Rudolf jo je odkuril skozi gnečo. Nekaj gospodov je posredovalo, a le s težavo so Rudolfovo ločili od nasprotnice. Nato je tudi gospa Lederwascheva izginila, za njo pa je zmagonosno odkorakala gospa Rudolfova.

"Drugič jo bom pa še huje!"

Zanimanje, vzbujeno po gospe Lederwaschevi in njenem galanu, se je prav kmalu podelilo. Takrat ni bilo nič kaj posebnega, če sta se v Ljubljani stekli zakonski ženi radi častivca, kateremu sta obe ponujali svoje srce. Prišlo se je, da sta taki nasprotnici kar na ulici trčili skupaj, se odkladali s psovskimi ter si ruvali lase.

Spodaj v dvorani pa se je zbudilo novo zanimanje; povzročila ga je tuja družba, tako imenovani mladi atašeji s kongresa, blazirana in izžeta aristokratska mladež, ki so jo bili s sabo privlekli različni ministri in delegati. Ta mladež je, kakor smo že pisali, po Ljubljani lenarila, dajala povod burnim prizorom ter imela svoje taborišče pri "Belem konjicu" v Gledališki ulici.

Okrog ene so prihrumeli na ples, večinoma že precej pijani, ter se v hipu polastili vse dvorane. Vodila sta to razposajeno družbo francoski grof de la Ferronays in mladi markeze di San Martino, oba jako izpriena mladeniča. S sabo so privlekli signora Pepito in signora Melito, mladi, a bolj neznatni pevki pri laški operi. Bili sta nalipšani in se svetili od nog do glave kakor kmetiški oltar. Ker svoje-ga devišva nikdar nista posebno branili, sta bili ljubljenci dveh mladih ataševjev, dasi sta v prvi vrsti uživala zasigurjene pravice grof de la Ferronays in markeze di San Martino.

Ta malovredna diplomatska mladež se je torej okoli ene usula v dvorano. Zavladalo je francosko čepljanje; krik in smeh sta polnila ple-

sišče. Mladi Lahinji sta čivkali svojo laščino in plesali kakor dve vrtavki. Gracioznost in ljubkost sta kazali v vsakem koraku, in atašeji so od veselja kar rajali. Za drugo občinstvo in tudi za druge plesalce se niti zmenili niso.

Ker sta mogla plesati samo dva, so se drugi postavljali po dvorani ter vpili: "Donna Pepita, še z mano! Donna Melita, name nikar pozabiti!" Svojo prošnjo so izrekli z gestami in poželjivimi pogledi. Signora Pepita in signora Melita sta hiteli kar iz roke v roko, dočim meščanke niti plesati niso mogle. Meščankom je namreč zdrknilo srce v hlačice, ker niso umeli tako virtuosno plesati in ker so se bali, da bi ne nastal kak konflikt, katerih so tuji gospodiči kar iskali.

Občinstvo, ki se poprej nad Lederwaschevo in gospodom Rudolfom ni prav nič moralno razljutilo, je sedaj kar besnelo. In to predvsem zategadelj, ker sta na ples pripeljani bili dve pevki, na ples, katerega je priredilo ljubljansko meščanstvo, ki se vendar ni moglo pajdašiti z navadnimi pevskimi laške opere! Poleg tega sta bili igralci še jako hični, kar je posebno razgrela matere, katerih hčerke so morale radi tega sedeti! Isto tako je bila huda jeza med plemenitaškami. Sami sinovi iz starih in dobrih hiš, pa niso imeli niti pogleda za domače plemstvo, ki je po večini tudi izhajalo iz starih in dobrih hiš!

Ali kdo naj tem roparskim pticam pove, da občinstvo ni zadovoljno z njih vedenjem in da hoče na plesu, katerega si je priredilo, tudi plesati! Župan je odklonil vsako posredovanje, ker svoje uradne osebe ni hotel vtakniti v klešče, ki bi ga lahko prav občutno občipale. Končno je mladi Marija Josip Turjaški na pritisk dam iz svojega kroga vzel delikatno zadevo v roko. Ker je bil grof de la Ferronays najglasnejši in ker se je bil že prej guvernerju nekaj seznanil z njim, je pristopil grof Turjaški k njemu, ko je ravno šel z damo Melito ob roki po dvorani.

"Le kratko besedico, grof, bi z vami rad izpregovoril, če vam je všeč."

De la Ferronays je prikladno obstal: "Čelo vrsto besed, grof Turjaški! Samo če hočete! Pardon, morda želite, da vas predstavim svoji dami? Pikanten hudiček je, pa drag, drag, gof Turjaški!"

Signora Melita se je kričaje zasmejala: "Razen tvojega nočnega nobenega znanja! V Parizu seveda, tam pa ceneje živiš, ti krokodil ti!" Lahno ga je udarila s pahljati po obrazu.

Marija Josip je kar otrpnil. Oni pa je lahko-dušno pristavil: "Vidite, grof, taka je ta ženska! Hudiček—a svojega denarja je vredna! Po kongresu bi jo priporočal vam, grof Turjaški!"

"Hvala na vaši ljubeznivosti, grof de la Ferronays! A vaših svetov in vaših priporočil res ne potrebujem!"

Grof Marija Josip je govoril te besede z vso turjaško ošabnostjo. Francoskemu plemiču je takoj izginila vsa prijaznost z obraza. Pogledal si je male brčice pod nosom ter odgovoril ledeno: "Prav, kakor vam drago!"

(Dalje prihodnjik.)

France Filipič

Tam gori za hranom en trsek stoji ...

Prečudna dežela topolov, trsa in klopotev. Dežela šegavosti in barv. Ob jutrih je skoraj bela, zvečer so drevesa krvava in trate modre, razporki grap pa kakor črni jeziki. Tu so ljudje, ki nosijo skrivnosti v sebi, ki so dobri kakor zemlja, na kateri bivajo, preprosti kakor otroci in vendar jih ne moreš nikdar do-umeti, če nisi čisto njihov. Zaman bi hodil na romanja, na gostovanja in sedmine, s posmehom pojdejo mimo tebe in sam ostaneš kraj poti.

Tako je tudi bilo, ko so prišli Nemci. Kujpada, njim je uga-jalo v deželi klopotev in brajd in širokih rjavkastih jablan. Kadar so dvignili čašo vina z venčkom, tedaj so bili prepričani, da bo ta dežela večno njihova. Slovenjgoričani pa po svoje. Slovenske knjige je bilo treba oddati, oni z bukvami na dile, gospoda od zgoraj je vohala za mastjo, mast v jama za vinčari-jo in sam hudič je botroval ti-stim večerom, ko so pri lukanju izpraznili sode, in so v bariglah znosili vino partizanom, ki so čepeli nekje tam gori. Na gori, kli-cali so v nemško vojsko: boš vruga držal glavo za švaba. Pa so se šli komadirja in koman-danta: za trstki; tam je bila več-sih tudi krvava trata in miasri-kateri grob leži v grapi in na polju in samo zarje vedo zanj in

dobri večeri pretirani od fan-tovskih klincev. Zdaj je vse dobro. Kmalu bo jesen in klopotev stoji na vrho-vih gor, od daleč krožijo vrane. Prvo goro je že zrelo. Kak-šen milčnik se pleza v breg, drugače pa je vse kakor nekoč. Nekje na osoni strani najdeš črn zid; brajda prerašča razvali-ne. Druge stoji mati zvečer med dvermi. Sina so ji pred le-tom odpeljali, kmalu za tem so prišli po hčerko. Sin se je še pred pomladjo oglašil iz Da-chaus, hčerka iz Rawensbrue-cka. Dekle se je vrnilo rumeno in uvelo, za fantom pa je ostala samo skrinja s pražnjo obleko in drobnarijami. Kadar bo v nede-ljo popoldne sama doma, bo šla na podstrešje, dvignila bo po-krov in vzela mašno knjižico in drobnarije po po svoje. Brala pa ne bo, morda bo tedaj od daleč po-klicalo: mati, mamica, saj se ne-koč povrnem, tako težko je spati v tuji zemlji, preveč nas je sku-paj v enem grobu.

Tistikrat, ko so jemali gorike zvonove, so jim trgali srce. Vse noči je potrkavalo, kakor da sta-re cerkve kličejo na pomoč sa-mo nebo in kmetiči; ki so se od obupa in jeze napili, so divje kleli, dvigali pesti in se prevra-čali v jarke. Razbijmo jih, za-kopljimo jih! Pa jih niso za-kopali, ker bi potlej Nemci šli

s sedemdesetletnim župnikom. Drugi dan so prišli delavci iz mesta, sprejeli so jih črni kmeč-ki obrazi, niso čul drugega kakor fardamani vrati. A zvonove so kljub temu sneli, naložili na to-vorne vozove in odpeljali. Ka-kor za pogrebom je šla za njimi procesija otrok, ženske so stale za plotovi, možki na vrtnikih. In jeze in upora je bilo na pre-tek.

Danes ni nikogar več, ki bi je-mal zvonove, ki bi stikal za knjigami, lovil fante in jih vla-čil v Dachau. Zdaj se je nagni-lo tudi nad to zemljo široko svo-bodno nebo, v muziko predjesen-skih viher se meša pritkravanje klopotev, ki so kakor svatje, o-koli njih pa so trseki kakor tiha drobna dekleta.

Pod sadnim drevjem so klopi in tam sem prisostvoval voliv-nemu zborovanju. Hej, kako so rešetali, sporekli so se, zopet spravili in stari krčmar Gregor je že nekaj takih razrd, da so ženske zakokodajskale, dedci pa so se na svoje pipe pozabili in so jim ugasnile. Po zborovanju smo še dolgo ostali skupaj, lepo je v veliki svobodi, a še mnogo je skrbi, suha je vzela krmo, de-narja je malo, mlade žene ni-majo obelke za svoje otročice, na vas bi trebal napeljati elektri-ko, toliko let se že potegujejo za-njo; sami bi dali les, vse pla-čali. Še mnogo je skrbi, ki jih tarejo. Toda kljub vsemu za nji-hovim pripovedovanjem čutim živo vero in zaupanje. Morajo priti preko tega in prišli bodo. Preden se razidejo, stopijo še malce v krčmo, da pogledajo, ali

je v sodčih še kaj vina. Kaj bojazen! Globoko v noč odme-va: iz traka gre perje, ta vendri vundri perje ...

Spet imajo svoje knjižice, s svislji so privlekli zaprašene knjige, izkopali so jih iz zemlje. Prireajo mitinge, igrajo. Te-den dni prej hodi mladina za-skrbljena, da ne bi pokazila. Pa gre imenitno. Po igri ples in komaj pred jutrom odvriškajo fantje čez breg, kjesihodi se pod oknom kakšen pregovarja z de-kletom skozi gater.

V teh tednih so volili, skoraj povsod stoddotno. Potegnili so jo nemški žandarji, danes stoji jo domači fantje na straži.

Tu in tam bo razvaline pre-raslo grmičevje, zasule se bo-do v objemu živega cvetja. Mar-sikje pa se že dvigajo novi do-movi. Teh ljudi ni omogoče spravi-ti na kolena; kar je bilo poru-šenih mostičkov, vse so popra-vili.

Slovenske gorice, cerkvice in hramki; viharji so šli preko va-ših pobočij, svetle noči so strme-le na vas. Ti zemlja pa leži ne-gibno in poraja iz sebe rodove in cvetje in topole segajoče v ne-bo. Ali so res tvoji ljudje tako polni strasti in otroštva in vina in tišine goric, ki jih med gaji poljublja sonce? Koliko je bilo, ki so stali za tvojimi vrhovi na mrtvi straži. Lacko, Osojnik, pa legija brezimnih, ki jih je zemlja sprejela vase. Bili so dnevi, ko je v jeruzalemskih go-ricah dihalo po krvi in je ugas-nilo sonce za razdejanjem. Zdaj tam ni traja, toda kmalu bo spet in v grozdkih bo rdeč sok, kakor je bilo nekoč rdeče nebo nad po-žarjem in so bili škrlatni curki krvi iz raztrganega pogumnega srca. Hej, Slovenske gorice!

Razni mali oglasi

FOR SALE—LIQUOR STORE

Excellent opportunity for a Slovene. For information see
MR. MORENCHAN
1928 West Cermak Rd.
Phone Sec. 3923 Chicago, Ill.

SWITCHBOARD OPERATOR

Must also be
STENOGRAPHER
Good Pay
Permanent position
MANHATTAN
PICKLE CO.
1711 So. Normal Ave.

"PROLETAREC"
Socialistno-delavski tednik
Glasilo Jugoslovanske soc. zveze
in Prosvetne matice. Pisan v slovenskem in angleškem jeziku.
Štano 33 na celo. \$1.75 na pol.
\$1 za četrt leta.
NAROČITE SI GAI
Naslov:
PROLETAREC
2301 South Lawndale Avenue
CHICAGO 23, ILL.

DOPIŠNIKOM IN ČLANOM JEDNOTE

Kadar pišete Prosveti ali v glavni urad SNPJ, ne pozabite v naslovu napraviti pošte številke 23 za besedo "Chicago". Ne kuverti vselej zapišite: Chi-cago 23, Ill. To bo olajšalo delo na čikaški pošti, nam pa po-spešilo dostavljanje pošte.

GIRLS

Light Factory Work

ESSEX WIRE CORPORATION

411 S. Peoria St.

Haymarket 6300

AUTOMOTIVE EQUIPMENT FIRM

PERMANENT POSITIONS EXPERIENCED OR BEGINNERS
Stenographers Typists Mail Clerks
Ediphone Operators General Office Clerks
Bookkeepers
ADVANCEMENT OPPORTUNITIES

JOSEPH WEIDENHOFF, Inc.

4340 West Roosevelt Road

Razni mali oglasi

MEN

For shipping and general factory work. Steady.
Good opportunity to learn a trade.

J. W. JOHNSON
1237 N. Honore St.

PORTERS

Steady work
70c Per Hour for Days
73½c Per Hour for Nights
CHICAGO ROTO PRINT CO.
4601 Belmont

GIRLS

NO EXPERIENCE NECESSARY
Excellent working conditions
GOOD PAY

Chicago Rawhide
Mfg. Co.

1301 Elston Ave.

GIRLS-WOMEN

General Factory Work
EARN WHILE YOU LEARN
Excellent working conditions
Good Pay 5-Day Week

Gits Molding Corp.

4600 West Huron

A New

Hospital Insurance
Deal for "Go-Getters"

WANTED

NEWSPAPER
SUBSCRIPTION
SALESMEN!

FULL OR PART TIME

men to offer NEW, DIFFERENT Hospital Insurance Policy in connection with newspaper subscrip-tion campaign. Easy to sell. Liberal guarantee. See Mr. Lor-rigan, Mr. Hansen, or Mr. Kearns, Circulation Department, 421 W. Washington Street.

THE CHICAGO SUN

ŽENSKÉ

ki ste bile upošlene v vojni industriji
Ali gledate za delo?
TELEFON KOMPANIJA
RABÍ

HIŠNICE

(JANITRESSES)

Ženske za čiščenje v vseh delih mesta
od 5:30 pop. do 12. ure ponoči
Rabimo tudi
POMAGALKE V JEDILNICI

Oglašite se v upošlovalnem uradu za ženske

ILLINOIS BELL
TELEPHONE
COMPANY

v priljubljeni
309 W. Washington St.
CHICAGO

V Prosveti so dnevno svetov-ne in delavske vesti. Ali jih čitate vsak dan?

Razni mali oglasi

ZEMLJA NA PRODAJ V FONTANI

Na prodaj imam zemljo med pomarančnimi in vinogradskimi nasadi. Cena je \$600.00 akker. Zemlja je oddaljena le miljo od sredine mesta, dve milje do Kaiser Steel Plant tovarne in le tri bloke od Slovenske dvorane. V tej okolici je naseljenih nad 100 jugoslovanskih družin. Za vsa nadaljna pojasnila pišite na naslov: PAUL KENDA, 336 W. Arrow Blvd., Fontana, Calif.
—(Adv.)

CAR WANTED

Contractor leaving city, anxious to buy a good car at once. Will pay unusual high price.
Phone KEDZIE 2868

GIRLS

TO PACK CRACKERS AND COOKIES
EXPERIENCED PACKERS 73c PER HOUR—BEGINNERS 55c
HOURLY GRADING UPWARDS TO EXPERIENCED RATES
45-HOUR WEEK—TIME & ONE-HALF OVER 40 HOURS
PAID HOLIDAYS AND VACATION
SEE MR. HOWARD

SAWYER BISCUIT CO.

1041 W. HARRISON

EXCELLENT OPPORTUNITIES

Girls for General Office

Must be neat and dependable, but actual office experience absolutely necessary

PLEASE PHONE FOR APPOINTMENT
KEDZIE 1000

PETER FOX BREWING CO.

2626 WEST MONROE STREET

SEARS

has full time work for

GIRLS and WOMEN

TYPISTS - CLERICAL - INDEX CLERKS
ORDER FILLERS - BILLERS
KEY PUNCH OPERATORS
STENOGRAPHERS

COMPTOMETER OPERATORS

Immediate discount privileges

SEARS ROEBUCK & CO

Room 15—Administration Bldg.

925 So. Homan Avenue

Hours daily 8—4:30 p. m.

Saturday until noon

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETA

Po sklopu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta pri-tejstej eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine ki eni naro-bniki. List Prosveta stane za vse enako, za člana ali nečlane \$6.00 na eno leto naročnino. Ker pa člani še plačajo pri assessmentu \$1.20 na tednik, so jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vzroka, reči, da je list predrag za člana SNPJ. List Prosveta je vasa lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan. Pojasnilo: Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročnina.

Cena listu Prosveta je:

Za Zdrži. države in Kanado \$6.00	Za Chicago in okolico je \$7.50
1 tednik in 4.80	1 tednik in 6.30
2 tednika in 3.60	2 tednika in 5.10
3 tednike in 2.40	3 tednike in 3.90
4 tednike in 1.20	4 tednike in 2.70
5 tednikov in nič	5 tednikov in 1.50
Za Evropo je \$9.00	

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto. list, ki je vasa lastnina.

PROSVETA, SNPJ,
2637 So. Lawndale Ave.
Chicago 23, Ill.

Priloženo polijam naročnino na list Prosveto vsoto \$

1. Ime _____ Čl. družine št. _____

Naslov _____

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sleden-čih članov moje družine:

2. _____ Čl. družine št. _____

3. _____ Čl. družine št. _____

4. _____ Čl. družine št. _____

5. _____ Čl. družine št. _____

Mesto _____ Država _____

Nov naročnik ☐ Star naročnik ☐